

การวิเคราะห์การตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจไทย

นายสุทธิเดช กอศรีพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

ภาควิชาการบัญชี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-577-485-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016411

i 1030566x

ANALYSIS OF INTERNAL AUDIT OF THE THAI PUBLIC ENTERPRISES

Mr. Sutthidet Korsriporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of The Requirement
for the Degree of Master of Accounting

Department of Accountancy

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-577-485-5

สถิติเลข กอศรที่ร : การวิเคราะห์การตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจไทย (ANALYSIS OF INTERNAL AUDIT OF THE THAI PUBLIC ENTERPRISES) อ.ที่ปรึกษา :

ศต.วธนี้ พรรณเชษฐ์ และ นางจารุวรรณ เมณฑกา 121 หน้า ISBN 974-577-485-5

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาและประเมินระบบการตรวจสอบภายในด้านการตรวจสอบบัญชีและการเงินและการตรวจสอบการปฏิบัติการ วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจไทย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

ผลการศึกษาและวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้การตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล คือ การมีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี (2) รัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดีกว่าขนาดกลางและขนาดเล็ก (3) รัฐวิสาหกิจที่มีกำไรสุทธิมีระบบการตรวจสอบภายในที่ดีกว่ารัฐวิสาหกิจที่มีขาดทุนสุทธิและ (4) การสนองตอบนโยบายหรือความคั่งการของผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจของผู้ตรวจสอบภายใน มิได้จำกัดอยู่เฉพาะการตรวจสอบบัญชีและการเงินเท่านั้น แต่ควรได้ขยายขอบเขตการตรวจสอบไปถึงการตรวจสอบการปฏิบัติการด้วย

ผลการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจสรุปได้ดังนี้ (1) รัฐวิสาหกิจบางแห่งยังไม่มีระบบการตรวจสอบภายใน (2) รัฐวิสาหกิจบางแห่งยังไม่มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี (3) ผู้ตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจบางแห่งยังมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม (4) ผู้ตรวจสอบภายในยังปฏิบัติงานตรวจสอบไม่ครบถ้วน (5) ผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจส่วนมากไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนการตรวจสอบภายในอย่างจริงจังและ (6) ผู้รับการตรวจสอบของรัฐวิสาหกิจส่วนมากไม่ให้ความร่วมมือ และไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบภายใน

ข้อเสนอแนะ คือ (1) กระทรวงการคลังควรกำหนดเป็นระเบียบให้รัฐวิสาหกิจทุกแห่งต้องมีการตรวจสอบภายใน (2) สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินต้องเพิ่มความร่วมมือกับผู้ตรวจสอบภายใน และส่งเสริมการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจให้มากขึ้น (3) ผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจต้องให้ความสนใจและสนับสนุนการตรวจสอบภายในอย่างจริงจัง (4) การพิจารณาแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายในต้องคำนึงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสม รวมทั้งต้องศึกษาหาความรู้ให้มากขึ้นด้วยและ (5) ผู้บริหารระดับสูงและผู้ตรวจสอบภายในต้องสร้างความเข้าใจกับผู้รับตรวจและเห็นประโยชน์ของการตรวจสอบภายในอย่างจริงจัง

ภาควิชา การบัญชี.....
สาขาวิชา การบัญชีทั่วไป.....
ปีการศึกษา ..2532.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

SUTTHIDET KORSRIPORN : ANALISIS OF INTERNAL AUDIT OF THE THAI PUBLIC ENTERPRISES : THESIS ADVISOR ASST. PROF. WATTANEE PHANACHET AND MRS.JARUVAN MAINTAKA. 121 pp. ISBN 974-577-485-5

The purpose of this research is to study and evaluate the system of internal audit, financial and operational audit, analyze and identify the problems and the cause of internal audit of the Thai Public Enterprises including recommendation for improvement.

The results of this study are : (1) one of the important factors for effective and efficient internal audit of the public enterprises is a good system of internal audit ; (2) the large size public enterprises have better the system of internal audit than the medium and small ones ; (3) the public enterprises with net profit have better the system of internal audit than the ones with net loss ; (4) to follow the policy or requirements of the public enterprises, executive of the internal auditor is not only responsible for financial audit, but also include the operational audit.

The result of the survey and analysis about the problems and causes of the internal audit of the public enterprises are summerized as follows : (1) there is no internal audit in some public enterprises ; (2) there is no effective system of internal audit in some public enterprises (3) the internal auditors in some public enterprises are not qualified ; (4) the internal auditors did not do their work completely ; (5) most of the public enterprises executives did not pay real attention and support to the internal audit and ; (6) most of the public enterprises officers did not cooperate, pay no attention and did not follow the suggestion of the internal auditors.

The recommendations are as follows : (1) the Ministry of Finance should issue rules and regulations which require every public enterprise to perform internal audit ; (2) The Office of Auditor General must give more cooperation with the internal auditors and encourage the internal audit in public enterprises ; (3) the public enterprises executive must pay more attention and give real support to the internal audit ; (4) the proper qualifications and education must be considered in appointing the internal auditors and; (5) the excutives of the public enterprises should give real cooperation with the internal auditors and the formers should realize the benifits of the internal audit.

ภาควิชา ..การบัญชี.....
 สาขาวิชา ..การบัญชีทั่วไป.....
 ปีการศึกษา .2532.....

ลายมือชื่อนิติ .. *W. Wattanee* ..
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .. *Dr. Jaruvan* ..
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .. *Dr. T.* ..

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัธนี พรรณเชษฐ์ และ
คุณจารุวรรณ เมณฑกา ผู้อำนวยการกองตรวจเงินแผ่นดินที่ ๓ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิตร นิลสุวรรณกุล ประธาน
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคุณธรา อัสธีวัฒน์ ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบ บริษัทการบินไทย
จำกัด กรรมการฯ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประธาน ดาบเพชร ผู้อำนวยการกองวิชาการ สำนักงาน
ตรวจเงินแผ่นดิน ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ
หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบ
แบบสอบถาม

สุดท้าย ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจใน
การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

สุทธิเดช กอศรีพร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
คำนิยาม.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของ เรื่อง.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัย.....	3
แนวเหตุผลและสมมติฐานในการศึกษาและวิจัย.....	4
ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	4
วิธีการศึกษาและวิจัย.....	4
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ลักษณะของการตรวจสอบภายใน.....	7
ความหมายของการตรวจสอบภายใน.....	7
ประเภทของการตรวจสอบภายใน.....	9
ขอบเขตและความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบภายใน.....	11
สถานภาพและ โครงสร้างของหน่วยตรวจสอบภายใน.....	13
ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายใน.....	22
คุณสมบัติและพื่นความรู้ของผู้ตรวจสอบภายใน.....	23
จริยธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน.....	26
ประโยชน์ของการตรวจสอบภายใน.....	27
ระบบการตรวจสอบภายในที่ดี.....	29

บทที่ 2 (ต่อ)	หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตรวจสอบภายใน ผู้บริหารระดับสูง และผู้รับการตรวจสอบ.....	38
บทที่ 3 ผลการสำรวจและวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจ.....	41
ผลการสำรวจขั้นการวางแผนการตรวจสอบ.....	44
ผลการสำรวจขั้นการปฏิบัติงานตรวจสอบ.....	47
ผลการสำรวจขั้นการรายงานและติดตามผล.....	56
การวิเคราะห์ระบบการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจ.....	60
บทที่ 4 ผลการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจ.....	67
ปัญหาอันเนื่องมาจากผู้ตรวจสอบภายใน.....	67
ปัญหาอันเนื่องมาจากผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจ.....	72
ปัญหาอันเนื่องมาจากผู้รับการตรวจสอบ.....	74
ปัญหาอื่น ๆ.....	75
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะ.....	77
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก ก. รัฐวิสาหกิจที่มีการตรวจสอบภายใน.....	88
ภาคผนวก ข. รัฐวิสาหกิจที่ไม่มีการตรวจสอบภายใน.....	95
ภาคผนวก ค. แบบสอบถาม.....	100
ประวัติผู้เขียน.....	121

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีและไม่มีการตรวจสอบภายใน โดยจำแนกตามผลการดำเนินงานในงวดปี 2530 และขนาดของรัฐวิสาหกิจ.....	42
3.2 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจในชั้นการวางแผนการตรวจสอบ.....	44
3.3 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจในชั้นการปฏิบัติงานตรวจสอบ.....	47
3.4 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีการตรวจสอบภายในประเภทต่าง ๆ.....	52
3.5 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีการตรวจสอบการบัญชีและการเงิน การตรวจสอบการปฏิบัติการในบัญชีและเรื่องต่าง ๆ....	54
3.6 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจในชั้นการรายงานและติดตามผลการตรวจสอบ.....	56
3.7 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี โดยจำแนกตามขนาดของรัฐวิสาหกิจ.....	61
3.8 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี โดยจำแนกตามผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ.....	64
4.1 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของหัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านการศึกษาและประสบการณ์ตรวจสอบภายใน.....	68
4.2 แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน.....	69

4.3	แสดงจำนวนและอัตราร้อยละของรัฐวิสาหกิจที่มีการตรวจสอบภายใน และความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของ รัฐวิสาหกิจ.....	71
4.4	แสดงจำนวนรัฐวิสาหกิจตามอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบภายใน	73

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1-2.3	แสดงการจัดสถานภาพของหน่วยงานตรวจสอบภายใน.....	14-15
2.4-2.5	แสดงการจัดโครงสร้างของหน่วยตรวจสอบภายใน.....	19-20
2.6	แสดงระบบการตรวจสอบภายในที่ดี.....	31
2.7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระบบการตรวจสอบภายในที่ดีกับ ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้บริหารระดับสูงและผู้รับการตรวจสอบ..	39

คำนิยาม

ระบบการตรวจสอบภายใน หมายถึง ขั้นตอน และวิธีการในการปฏิบัติงานของ
ผู้ตรวจสอบภายใน ว่าจะต้องปฏิบัติงานอะไร และอย่างไร

ผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจ หมายถึง คณะกรรมการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจ
และผู้ว่าการ ผู้อำนวยการ หรือ ผู้จัดการของรัฐวิสาหกิจ

ผู้ตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจ หมายถึง หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายใน และผู้
ปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจ